

Ionel Necula

LIVIU IOAN STOICIU ȘI CREAȚIA CA ZĂDĂRNICIE*

Când am citit monografia lui Mircea Dinutz consacrată regretatului poet vrâncean Florin Muscalu am înțeles că și LIS figura într-un proiect de monografiere, astfel încât colecția principalilor scriitori vrânceni să rotunjească toposul tutelat de legendara ibovnică a nebiruitului Ștefan. Proiectul a căzut ca urmare a grăbitei plecări dintre noi a inițiatorului de proiect Al. Deșliu, dar ideea, aflată deja în fază avansată de împlinire trebuia continuată, repus în linie dreaptă și completat cu numele altor vrânceni ce s-au remarcat prin bogata lor activitate cărturărească. Am în vedere scriitorii Dumitru Pricop, Ion Panait, uitatul Petrache Dima, Ionel Brandabur, Adrian Botez și încă mulți alții, al căror nivel de performanță reclamă un tratament monografic.

LIS figura și el în acest proiect de monografiere, iar atunci când Nina Deșliu i-a comunicat că proiectata monografie a soțului său este lăsată cu „limbă de moarte” și că are „datoria de onoare” de a continua ceea ce fusese adus într-un stadiu avansat de împlinire, a trebuit să accepte și să regândească proiectul și înfățișarea cea mai oportună ce i se putea conferi. Așa s-a născut „*Cartea zădărnicii*” (Editura Pallas Athena, Focșani, 2008), o radiografie a nevrozilor unui destin bântuit de toate înfrigurările unui secol însemnat cu toate ororile regimului despotoc opoșit cu anasâna, în fruntea acestei țări. În ansamblul ei, cartea este o privire în oglindă și o retrospectivă neselectivă a întâmplărilor prin care valul vieții l-a purtat cu tot grohotișul angrenat în cale. Acolo unde Gabriel Liiceanu abia lăsa ușa întredeschisă, LIS o lovește de perete și nu-și reprimă tentația mărturisirii complete, fără rest și fără nici un fel de complexe. Îl vedem pe autor hoinărind prin lume cu sufletu-n palmă, dispându-se silfid printre cititori precum fulgii de păpădie purtați de vânt. Își reconstituie traseul de viață pas cu pas, dar, vorba lui Hegel, îl reconstituie cu drum cu tot, cu tot cortegiul de întâmplări și fapte colaterale.

Insurgent în vreme de ciumă. Să ne înțelegem; cu originea sa muncitorească și cu o biografie trecută prin minele de cupru din Bălan (județul Harghita) avea toate șansele să se împlinească sub aspectul carierei și chiar al afirmării literare. Putea să devină un șef pe la un organism de cultură sau chiar în fruntea breslei scriitoricești, de n-ar fi fost sfâșierile de conștiință sfielnică și genuină

care l-au împiedicat să devină poltorn, demagog și ipocrit – după tipicul cerințelor impuse de atotputernicul partid comunist, ci s-a repliat într-o atitudine insurgentă față de puternicia zilei, în loc să le aducă omagii, cum așa de lăbărtat o făceau unii dintre confracții săi, atât de harnici în elogii și laude ipocrite, s-a repliat într-o imprudentă atitudine protestatară, ceea ce înseamnă că paria deja pe o carte perdantă, merită să-i atragă anatemele regimului despotoc și inclement. Faptul că n-a fost supus supliciilor tragice administrate nevinovatului Gheorghe Ursu se datorează împrejurărilor fericite că fusese deja remarcat de *Europa liberă* și regimul n-ar fi fost dispus să se înregistreze cu un nou scandal care să irite Occidentul. Înregistrase deja destule reproșuri pentru alte nesăbuițe și, în general, pentru felul cum era reprimat dreptul la opinie în România. A încercat însă prin tot felul de presiuni politice și morale să-l detumeze de la atitudini protestatate și să-l readucă în sincronie cu confracții săi, deja înfeudați regimului totalitar.

În iulie 1972, când se desfășura Conferința Națională a partidului iar Nicolae Ceaușescu rostea faimosul Raport privind viitorul României, autorul nota ritos în jurnalul său: „Eu, să fiu clar, nu voi sta niciodată la dispoziția acestui partid unic” (.390). Ceva mai târziu, în februarie 1973, când Radiodifuziunea română a anunțat un concurs de preselecție pentru admiterea la facultatea de ziaristică, ar fi avut ocazia să se integreze în cerințele epocii și să devină cursant la cea mai înaltă școală politică organizată de partidul comunist, dar nu face pasul; „tot ce e legat de partid, notează în jurnalul personal, mă dezarmează” (p. 419). În tot jurnalul său găsim consemnate toate „isprăvile” conducerii de partid și de stat (vizite, întâlniri, conferințe), dar nu după tipicul vremii, așa cum se consemna în presa timpului, ci folosind o grilă personală, rezervată, de nu cumva de-a dreptul opozițională, potrivnică, protestatară. Iată ce nota la 23 august 1972: „Astăzi s-a serbat cu mare *trâmbiteală* ziua *eliberării patriei de sub jugul fascist*, (subl. aut.). Nu m-a interesat. Dimineată, la 8, la Gambinus m-am întâlnit cu Titi Gorgos și prietenul lui Paul (care vrea să o întindă în RFG în curând). Am pierdut timpul prin cofetării și baruri: prăjituri și bere. Pe când pe străzi lumea cuminte striga (fără exerciții): „Ceaușescu și poporul” având să meargă pe jos în formație, cărând pancarde insipide, peste 1 kilometru” (p. 399)

În februarie 1972, ratează angajarea la ziarul județean „Milcovul” care apărea la Focșani din cauză că nu era membru de partid. De fapt, neîncolonarea în rândurile partidului comunist va fi o pată neagră din biografia sa politică pentru care va suporta toate consecințele derivate.

* Liviu Ioan Stoiciu, *Cartea zădărnicii. Convorbiri de sfârșit cu Al Deșliu. Inspirații de început*, Focșani, Editura Pallas, 2008

La 13 octombrie 1989, deși nu era membru de partid, a semnat, alături de Dan Petrescu, Liviu Antonesei, Doina Cornea, Mariana Marin și Liviu Cangioopol *Apelul împotriva realegerii lui Nicolae Ceaușescu în fruntea partidului la Congresul al XIV-lea al PCR*. Gestul putea să-i fie fatal, dar a fost salvat de revoluția izbucnită două luni mai târziu. „*Cartea zădărnice*” nu conține toate detaliile, dar cei care i-au citit *jurnalul stoic din anul revoluției* și *Contrajurnalul* ulterior cunosc toate aspectele prigonirii pe care a trebuit să le îndure.

Obsesia sinuciderii. Ridicat din anonimatul Cantonului 248 și dintr-o realitate aproape rurală, unde oamenii cochetau curent cu fatalitatea, iar moartea și viața erau privite într-o succesiune naturală și antareică, ca o trecere într-o veșnicie lipsită de întristare și suspin, Liviu Ioan Stoiciu a cărașit (probabil c-o face și-acum) obsesia neantizării voite. A-nțeles bine învățăturile biblice despre zădărnicia a toate (câte sunt pe pământ) și învățătura budistă despre fericire, înțeleasă nu ca exhibare a dorințelor, ci ca suprimare a acestora. A rămas marcat de inutilitatea zbaterilor pământeste.

Dacă sunt oameni cu rău de mare sau rău de înălțime, Liviu Ioan Stoiciu are rău de viață. Are curajul să privească moartea în față și nu se cutremură, nici de umorile și nici de veșnicia ei ostensibilă. Într-o notă de jurnal (adaos la consemnarea din 19 februarie 1972) vorbește despre șapte tentative de sinucidere asumate, iar câteva pagini mai departe, la pag. 428 detaliază: „Am avut tentativa de sinucidere la Petroșani, București, Adjud, Năsăud. Spânzurare, înecare, aruncare în cap de la mare înălțime, strivire sub roți de tren, otrăvire. Niciodată duse până la capăt, deși au fost în amănunt pregătite. Cei ce m-au salvat: prima oară, eu, a doua oară Anișoara Haș, a treia oară Ștefan Humăilă, a patra oară Roxana Procopiescu, a cincea oară Mircea Dobrovicescu, a șasea oară Elena Stoiciu (mama mea de-a doua) și, în sfârșit a șaptea tentativă de sinucidere eșuată prin Victor Pencu. Toți cei pomeniți ca salvatori aici erau colegi bucureșteni la cenaclul studentesc 3, 14 – *Pi* (evident, în afara mamei Elena). Groaznic de tristă e această însemnare” (p. 428).

Era Liviu Ioan Stoiciu un marginalizat al societății și-al vremilor pe care le traversam? Era, desigur, ca multă lume din această țară în care totul era ideologizat iar perechea prezidențială părea bătută în cuie, dar nu numai acest aspect constituia cauza depresiei sale prelungite și tenebroase. Sindromul autodisoluției se găsea stocat (probabil că persistă și acum) în însăși ființa sa, îl rodea în adânc ca idee patologică și nu căuta decât ocazia, momentul pentru a se concretiza. „Ce nu este prilej de moarte, se întreba Cioran în volumul său de debut editorial? Mori din cauza a tot ce există și a tot ce nu există” („*Pe culmile disperării*”, p. 13).

Liviu Ioan Stoiciu invocă și el o explicație, dar nu forează prea adânc în fondul său abisal; „De ce să mă sinucid? Fiindcă în plan social sunt un nimeni? Fiindcă nu accept să fiu membru de partid, să parvin? Fiindcă nu am studii înalte? Îmi trebuie *facultate terminată* când scriu poezie sau proză?” (p. 428).

Toți oamenii cochetază și se frisează la ideea morții, dar la Liviu Ioan Stoiciu ideea s-a transgresat în

dorință, în coșmar. Nu-i mare lucru s-o proclamăm altora ca providențială, dar autorul nu se irosește în reflecții metafizice, ci chiar își pregătește sinuciderea pas cu pas, numai că de fiecare dată apare câte un salvator neprevăzut, care îi zădărnicește intenția.

Cu ceva timp în urmă, sub umbra unei sălcii plângătoare din livada conăcheșteană de la Tigănești, am avut prilejul să stau mai mult de vorbă cu scriitorul; m-a cutremurat mărturisirea sa că în adânc, în tectonica subconștientului său, ideea sinuciderii încă mai lucrează și nu așteaptă decât ocazii mai sigure de împlinire.

De regulă, cei robiți de gândul sinuciderii caută tot felul de pretexte pentru a-și amâna sine die gestul. Cioran povestește cazul unui cunoscut care, în momentul consacrat gestului fatal, și-a adus aminte că nu este spălat pe picioare și din cauza aceasta a fost nevoit să-și amâne intenția. Desigur, nu este și cazul scriitorului adjudean, care nu caută pretexte de amânare a gestului ultim, ci, dimpotrivă, se cătrănește de fiecare întâmplare ce-i primejduiește și-i anulează intenția. Dorința de a se muta într-un veșnic repaus nu este simulat, prefăcut, ci sincer, ductil și zelos. Cei care-l cunosc știu că nu glumește, că refuză cu îndărătnicie orice sfat ce l-ar putea deturna din intenția bine statornicită în mentalul scriitorului. Nădăjduiesc doar că intenția va eșua în continuare, tot așa, datorită unor întâmplări aleatorii și neanticipate. Un lucru e sigur: cât o fi să stăm la lumină mă voi bucura de întârziere și de orice nouă izbândă scriitoricească. Voi continua să-i stau prin preajmă și să-l țin în grații diamantine.

Năier prin establismentul cultural românesc. L-am întâlnit pe Liviu Ioan Stoiciu la mai multe reuniuni culturale. Peste tot l-am văzut înconjurat de cunoscuți, de prieteni, de scriitori care îl apreciau și-i căutau compania. Mulți se simt bine în apropierea lui.

Am înțeles însă că lumea noastră, viscolită de patimi și invidii, nu i-a furnizat numai prieteni, ci și oponenti, neprieteni, cărcotași guralivi puși pe clevețeală ignobilă și fadă în conținut. În general i se impută lipsa studiilor universitare. Adevărat este că autorul mărturisește în jurnalul său despre ebuliția pregătirii în vederea trecerii examenului de admitere la facultatea de Filologie, deși ideea în sine n-a avut niciodată valoare de imperativ. Istoria culturii universale îi oferea destule exemple de scriitori mari și bine așezați în cronică devenirii spirituale, care n-aveau, slavă Domnului, studii universitare. „Caragiale sau Argezi nu aveau nici bacalaureatul, ba chiar Mihail Sadoveanu...” (p. 428).

Până la urmă s-a convins că poate să facă literatură și fără o diplomă universitară în buzunar. Asta nu înseamnă că s-a situat vreodată în afara culturii ce se procesa în vârtoarea acelor vremi lovite de spiritul dictatorial al perechii prezidențiale de atunci. Citește cu o frecvență incredibilă toată presa culturală a timpului, consemnează componența redacțiilor astfel încât jurnalul său poate ajuta cercetările de istorie a presei culturale din România acelor vremi. Citește *Gazeta literară* (mai apoi *România literară*), citește *Lucafăru*, *Amfiteatru*, *Ateneu*, *Tomis*, *Argeș*, *Săptămâna*, *Convorbiri literare*, *Orizont*, *Cronica*, și încredințează jurnalului său intim

judcăți de valoare despre ceea ce găsește în paginile lor. În paralel, îl vedem conectat la vitrine cu cărți, citește pe Tudor Vianu, Ovidiu Drâmba (*Istoria literaturii universale*), citește Sadoveanu (*Zodia Cancerului, Neamul Șoimăreștilor, Nicoară Potcoavă*), citește pe Marin Preda (*Morometii, Marele singuratic*), citește Zaharia Stancu, citește din Cezar și Camil Petrescu dar mai ales citește poezia confrăților săi disipată în plachete sau în presa culturală. Debransat de la piața cărții și a revistelor de cultură n-a rămas niciodată.

La București, în paralel cu efectuarea unor munci istovitoare pe la întreprinderi mărunte, (de unde-și primea chenzina și lichidarea) frecventează și conduce cenacluri literare și se risipește într-o pleziristă viață de boem. Nu mai spun că a fost în permanență un descoperitor și încurajator al tinerilor poeți pe care-i cultivă și-i recomandă pentru presa culturală. Este cel mai indicat să realizeze o antologie a douămiiștilor și chiar o exegeză despre evoluția liricii moderne românești. De data asta spun: mi se pare provocatoare ideea că absența studiilor universitare din biografia lui Liviu Ioan Stoiciu poate căpăta o importanță așa de inflamantă încât să-i pună în discuție opera și prestația sa scriitoricească. Indiferent dacă ne convine sau nu Liviu Ioan Stoiciu rămâne un nume de referință și un reper în peisajul literaturii noastre mai noi.

Concluzii. „*Cartea zădărnice*” este, dincolo de caracterul ei memorialistic și un catehism pentru cei ce vor să încerce intrarea în viața literară. Traseul parcurs de Liviu Ioan Stoiciu – cu răspunsurile primite la „poșta redacției” – cu înfrigurarea primelor versuri tipărite, cu ucenicia la viața de cenaclu – poate fi paradigmatică pentru orice începător. Din păcate, tinerii de azi afișează o grabă suspectă, preferă să ardă etapele, iar primele încercări constituie deja conținutul primei cărți.

Liviu Ioan Stoiciu reconstituie traseul propriei sale vieți, dar îl reconstituie, cum spuneam, cu drum cu tot. Autorul nu se rezumă, bunăoară, doar să povestească despre activitatea sa la ziarul „Informația Harghitei” (secția scrisori), ci reproduce și textele publicate în ziarul sus – amintit. La fel procedează și cu răspunsurile primite la „poșta redacției” din cadrul unor reviste de cultură. Nu știu dacă „zădărnicia” este atât de cuprinzătoare, cum încearcă să ne convingă scriitorul adjudean, știu însă că e viscolită de aceleași patimi, spaime și disperări. Dar nădejdea? Ea nu ține de lumea noastră și nu poate veni decât însoțită de credință și dragoste. Acolo unde una din triada acestor stări subiective lipsește, lipsesc toate.

Am scris aceste rânduri cu iubire frățească și mă voi bucura ori de câte ori îi voi simți prezența prin apropiere.